



Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 25. februarja 2025 *

„Predhodno odločanje – Konkurenca – Prevladujoči položaj – Člen 102 PDEU – Digitalni trgi – Digitalna platforma – Zavrnitev podjetja s prevladujočim položajem, ki je razvilo digitalno platformo, da tretjemu podjetju, ki je razvilo aplikacijo, omogoči dostop do te platforme z zagotavljanjem interoperabilnosti navedene platforme in te aplikacije – Ocena nepogrešljivosti dostopa do digitalne platforme – Učinki očitane ravnanja – Objektivna utemeljitev – Nujnost, da podjetje s prevladujočim položajem razvije predlogo za kategorijo aplikacij, da se omogoči dostop – Opredelitev upoštevne prodajne trga“

V zadevi C-233/23,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložil Consiglio di Stato (državni svet, Italija) z odločbo z dne 7. aprila 2023, ki je na Sodišče prispela 13. aprila 2023, v postopku

Alphabet Inc.,

Google LLC,

Google Italy Srl

proti

Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato,

ob udeležbi

Enel X Italia Srl,

Enel X Way Srl,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, F. Biltgen, sodnik, K. Jürimäe, sodnica, C. Lycourgos, I. Jarukaitis, sodnika, M. L. Arastey Sahún, sodnica, S. Rodin, A. Kumin, N. Jääskinen in D. Gratsias, predsedniki senatov, E. Regan, sodnik, I. Ziemele, sodnica, in O. Spineanu-Matei (poročevalka), sodnica,

generalna pravobranilka: L. Medina,

* Jezik postopka: italijanščina.

sodni tajnik: C. Di Bella, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 23. aprila 2024,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Alphabet Inc. Google LLC in Google Italy Srl, N. Latronico, M. Siragusa in M. Zotta, avvocati, in A. Lamadrid de Pablo, abogado,
- za Enel X Italia Srl in Enel X Way Srl F. Cintioli in G. Lo Pinto, avvocati,
- za italijansko vlado G. Palmieri, agentka, skupaj z L. Fiandaca in F. Sclafanijem, avvocati dello Stato,
- za grško vlado V. Baroutas in K. Boskovits, agenta,
- za Evropsko komisijo G. Conte in C. Sjödin, agenta,
- za Nadzorni organ EFTA C. Simpson in M. Sánchez Rydelski, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 5. septembra 2024

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 102 PDEU.
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbami Alphabet Inc., Google LLC in Google Italy Srl, na eni strani, ter Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (organ za varstvo konkurence in trga, Italija; v nadaljevanju: AGCM), na drugi strani, v zvezi z odločitvijo tega organa, da tem družbam naloži sankcije zaradi kršitve člena 102 PDEU zaradi zavrnitve omogočanja interoperabilnosti aplikacije, ki jo je razvilo tretje podjetje za zagotavljanje storitev, povezanih s polnjenjem električnih motornih vozil, z digitalno platformo Android Auto (v nadaljevanju: Android Auto), ki jo ponujajo navedene družbe.

Pravni okvir

- 3 Člen 102 PDEU določa:

„Kot nezdružljiva z notranjim trgom je prepovedana vsaka zloraba prevladujočega položaja enega ali več podjetij na notranjem trgu ali njegovem znatnem delu, kolikor bi lahko prizadela trgovino med državami članicami.

Takšna zloraba je zlasti:

- (a) neposredno ali posredno določanje nepoštenih nakupnih ali prodajnih cen ali drugih nepoštenih pogojev poslovanja;

- (b) omejevanje proizvodnje, trgov ali tehničnega razvoja na škodo potrošnikov;
- (c) uporaba neenakih pogojev za primerljive posle z drugimi trgovinskimi partnerji, ki slednje postavlja v podrejen konkurenčni položaj;
- (d) sklepanje pogodb, ki sopogodbnikom narekujejo sprejetje dodatnih obveznosti, ki po svoji naravi ali glede na trgovinske običaje nimajo nikakršne zveze s predmetom takšnih pogodb.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 4 Družba Google je hčerinska družba družbe Alphabet, ki nadzira družbo Google Italy s sedežem v Italiji.
- 5 Družba Google je razvila sistem Android OS, operacijski sistem za mobilne naprave različnih proizvajalcev. Ta sistem, ki se daje na voljo na podlagi licence *open source*, se načeloma lahko uporablja brezplačno in spreminja, ne da bi bilo potrebno dovoljenje.
- 6 Sistem Android Auto, ki ga je Google predstavil leta 2015, je bil razvit za mobilne naprave z operacijskim sistemom Android OS, da bi njihovim uporabnikom omogočil neposreden dostop do aplikacij, ki so na teh napravah, na zaslonu informacijsko-razvedrilnega sistema motornega vozila.
- 7 Da se zagotovi interoperabilnost vsake posamezne aplikacije s sistemom Android Auto ter da se odpravi potreba po dolgotrajnih in dragih posameznih preizkusih, družba Google ponuja rešitve za celotne kategorije aplikacij v obliki „templates“ (predloge) za vsako rešitev interoperabilnosti (v nadaljevanju: predloga). Te predloge tretjim osebam omogočajo oblikovanje različic svojih aplikacij, ki so interoperabilne s sistemom Android Auto. Leta 2018 so bile predloge na voljo za aplikacije za multimedijske storitve in sporočila. Družba Google je, da bi zadostila potrebam uporabnikov navigacijskih aplikacij, razvila ali kupila tudi aplikaciji za kartiranje in brskalnik, in sicer Google Maps in Waze, ki sta interoperabilni s sistemom Android Auto. Poleg tega je družba Google tretjim razvijalcem v nekaterih primerih omogočila razvoj prilagojenih aplikacij brez vnaprej določene predloge.
- 8 Družba Enel X Italia Srl je del skupine Enel, ki upravlja več kot 60 % polnilnih postaj, ki so na voljo za električna motorna vozila v Italiji in zagotavlja storitve za tako polnjenje.
- 9 Družba Enel X Italia je maja 2018 uvedla aplikacijo JuicePass, ki je na voljo uporabnikom mobilnih naprav, ki delujejo z operacijskim sistemom Android OS in jo je mogoče prenesti s spletne strani Google Play. Ta aplikacija naj bi ponujala vrsto funkcij za polnjenje električnih motornih vozil. Navedena aplikacija naj bi svojim uporabnikom omogočila iskanje polnilnic na zemljevidu in njihovo rezervacijo, prenos iskanja v aplikacijo Google Maps, kar omogoča navigacijo do izbrane polnilnice, ter začetek, prekinitev in spremljanje polnjenja ter izvedbo plačila.
- 10 Družba Enel X Italia je septembra 2018 od družbe Google zahtevala, naj sprejme potrebne ukrepe za zagotovitev interoperabilnosti aplikacije JuicePass s sistemom Android Auto, kar je družba Google zavrnila, ker naj bi bile aplikacije za multimedijske storitve in sporočila edine aplikacije tretjih podjetij, ki so interoperabilne s sistemom Android Auto. Potem ko je družba Enel X Italia

decembra 2018 vložila novo zahtevo, je družba Google januarja 2019 ponovno zavrnila izvajanje teh ukrepov iz varnostnih razlogov in zaradi potrebe po razumni uporabi sredstev, potrebnih za oblikovanje nove predloge.

- 11 Družba Enel X Italia se je 12. februarja 2019 obrnila na AGCM, pri čemer je trdila, da ravnanje družbe Google, s katerim je ta družba neupravičeno zavrnila uporabo aplikacije JuicePass prek sistema Android Auto, pomeni kršitev člena 102 PDEU.
- 12 Družba Google je oktobra 2020 objavila predlogo za oblikovanje poskusnih različic aplikacij za polnjenje električnih motornih vozil, ki so interoperabilne s sistemom Android Auto.
- 13 AFCM je v svoji odločbi z dne 27. aprila 2021 ugotovil, da je ravnanje družbe Google, s katerim je ta ovirala in zavlačevala razpoložljivost aplikacije JuicePass v sistemu Android Auto, pomenilo zlorabo prevladujočega položaja v smislu člena 102 PDEU. Ta organ je družbi Google med drugim odredil, naj objavi končno različico predloge za razvoj aplikacij za polnjenje električnih motornih vozil in razvije morebitne funkcije, ki jih je družba Enel X Italia navedla kot bistvene in ki naj jih v tej različici ne bi bilo. Navedeni organ je družbam Alphabet, Google in Google Italy solidarno naložil tudi globo v višini 102.084.433,91 EUR.
- 14 Te družbe so zoper to odločbo AGCM vložile tožbo pri Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazio (deželno upravno sodišče za Lacij, Italija), ki je tožbo v celoti zavrnilo.
- 15 Te družbe so zoper to sodbo vložile pritožbo pri Consiglio di Stato (državni svet, Italija), ki je predložitveno sodišče.
- 16 To sodišče navaja, da je AGCM menil, da družba Google v odgovor na zahtevo družbe Enel X Italia ni zagotovila ustreznih rešitev s področja informacijske tehnologije ter je tako neupravičeno ovirala in zavlačevala razpoložljivost aplikacije JuicePass v sistemu Android Auto. To sodišče pojasnjuje, da je AGCM menil, da je ravnanje družbe Google zaradi njenega prevladujočega položaja pomembno za varstvo konkurence in tržno dinamiko, pri čemer je imela družba Google osrednjo vlogo pri omogočanju dostopa poklicnih uporabnikov, v tem primeru razvijalcev, do javnosti, ki jo sestavljajo končni uporabniki aplikacij. Natančneje, vrste in posebne značilnosti aplikacij, ki se lahko objavijo v sistemu Android Auto, ter čas opredelitve in zagotavljanja potrebnih programskih orodij naj bi bili odvisni izključno od družbe Google.
- 17 Predložitveno sodišče navaja tudi, da po mnenju AGCM obstaja resnična konkurenca med aplikacijama Google Maps in JuicePass, saj ti dve aplikaciji ponujata storitve iskanja in navigacije v zvezi s polnilnimi postajami za električna motorna vozila. Po mnenju AGCM naj bi obstajala tudi potencialna konkurenca med navedenimi aplikacijami, saj aplikacija JuicePass ponuja funkcije, ki naj bi bile nove, vendar bi jih bilo mogoče v prihodnosti vključiti v aplikacijo Google Maps. To sodišče dodaja, da je AGCM menil, da je treba glede na delno prekrivanje istih aplikacij in vključitev aplikacije Google Maps v sistem Android Auto, čeprav je bila aplikacija JuicePass iz tega izključena, zavrnitev družbe Google umestiti v okvir zavrnitve interoperabilnosti, ki je enakovreden zavrnitvi sklenitve pogodbe, kar je povzročilo kršitev načela enakih konkurenčnih pogojev, ki izhaja iz zagotovitve nepoštene prednosti v korist aplikacije družbe Google na škodo aplikacije konkurenta te družbe.

- 18 Družbe Alphabet, Google in Google Italy pred predložitvenim sodiščem zlasti trdijo, da AGCM ni pravilno preučil pogojev, na podlagi katerih bi bilo mogoče presoditi, ali zavrnitev dobave pomeni zlorabo, in temu organu v bistvu očitajo, da ni analiziral, ali je bil dostop do sistema Android Auto nepogrešljiv za aplikacijo JuicePass. Trdijo tudi, da je bilo ravnanje družbe Google utemeljeno z objektivnimi in legitimnimi preudarki.
- 19 Poleg tega te družbe trdijo, da se ravnanje, ki se jim očita, nanaša na dostop do sistema Android Auto, zato je bilo treba za ugotovitev zlorabe prevladujočega položaja opredeliti upoštevni trg, na katerem deluje Android Auto, in ugotoviti, da ima ta sistem na tem trgu prevladujoč položaj. Poleg tega menijo, da AGCM ni opredelil upoštevne prodajnega trga, niti prevladujočega položaja družbe Google na njem, ampak je zgolj ugotovil „konkurenčno okolje“, v katerem naj bi navigacijske aplikacije konkurirale aplikacijam za polnjenje električnih motornih vozil, ne da bi opravil analizo, potrebno za ugotovitev, da je tako „konkurenčno okolje“ upoštevni trg z vidika konkurenčnega prava. Nazadnje, navajajo, da ni mogoče trditi, da obstaja konkurenčno razmerje med aplikacijama Google Maps in JuicePass.
- 20 Predložitveno sodišče navaja, da lahko ob upoštevanju učinkov, ki jih ima lahko ravnanje družbe Google v posebnem gospodarskem sektorju, v katerega spada, to ravnanje pomeni zavrnitev dobave, ki pomeni zlorabo, in kršitev člena 102 PDEU.
- 21 Predložitveno sodišče navaja, da je družba Google prek operacijskega sistema Android OS in Google Play imela prevladujoč položaj na trgu, saj je sistem Android Auto zgolj razvoj tega operacijskega sistema za informacijsko-razvedrilni sistem motornega vozila. Dostop do sistema Android Auto naj bi bil „nepogrešljiv“, da bi lahko družba Enel X Italia končnim uporabnikom ponudila aplikacije, ki se enostavno in varno uporabljajo, kadar ti uporabniki vozijo tako vozilo. V zvezi s tem se ne bi smel zanemariti hiter razvoj digitalnega sektorja, kar lahko privede do tega, da se proizvodi ali storitve, ki so bili prvotno zasnovani le za olajšanje uporabe že obstoječih proizvodov, štejejo za „potrebne“.
- 22 Po mnenju predložitvenega sodišča se zdi, da bi ravnanje družbe Google lahko odpravilo konkurenco na trgu. Glede na značilnosti digitalnih trgov bi bilo namreč mogoče trditi, da če dostop do sistema Android Auto ne bi bil omogočen za aplikacijo JuicePass, bi aplikacija JuicePass izgubila zanimanje potrošnikov in da bi tako ravnanje uporabnikom lahko preprečilo uporabo boljšega izdelka, za katerega obstaja potencialno povpraševanje. Poleg tega naj ne bi bilo izključeno, da bi lahko obstoječa generična aplikacija, to je Google Maps, vključevala posebne funkcije aplikacije JuicePass. Poleg tega naj zavrnitev družbe Google družbi Enel X Italia ne bi bila podprta z dejanskimi objektivnimi utemeljitvami.
- 23 Predložitveno sodišče zato meni, da je treba za odločitev o sporu, o katerem odloča, razjasniti razlago člena 102 PDEU in predvsem sodno prakso, ki izhaja iz sodbe z dne 26. novembra 1998, Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569), ki se nanaša na zavrnitev dostopa do infrastrukture podjetja s prevladujočim položajem. V zvezi s tem to sodišče meni, da se ta sodna praksa v obravnavanem primeru ne uporablja neposredno, in se sprašuje, ali posebne značilnosti delovanja digitalnih trgov upravičujejo odstopanje od pogojev, določenih v tej sodbi, v položaju, kakršen je ta, o katerem odloča, ali vsaj njihovo prožno razlago. Navedeno sodišče dvomi tudi o tem, kako morajo organi, pristojni za konkurenco, opredeliti zadevne trge v primeru zavrnitve dostopa, kot je ta, o katerem odloča.

24 V teh okoliščinah je Consiglio di Stato (državni svet) prekinil odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložil ta vprašanja:

- „1. Ali je treba pogoj nepogrešljivosti proizvoda, katerega dobava se zavrne, v smislu člena 102 PDEU razlagati tako, da mora biti dostop do tega proizvoda nepogrešljiv za opravljanje določene dejavnosti na sosednjem trgu, ali pa zadostuje, da je dostop nepogrešljiv za zagotavljanje lažje uporabe proizvodov ali storitev, ki jih ponuja podjetje, ki zahteva tak dostop, zlasti kadar je proizvod, katerega dobava se zavrne, v bistvu namenjen zagotavljanju enostavnejše in prikladnejše uporabe obstoječih proizvodov ali storitev?
2. Ali je mogoče v okviru ravnanja, ki je opredeljeno kot zavrnitev dobave, šteti, da je prišlo do zlorabe v smislu člena 102 PDEU, če je v okoliščinah, v katerih – čeprav dostop do zahtevanega proizvoda ni bil zagotovljen – (i) je podjetje, ki je zahtevalo dostop do tega proizvoda, že delovalo na trgu in je na tem trgu v celotnem obdobju domnevne zlorabe še naprej beležilo rast ter (ii) so na tem trgu še naprej delovali tudi drugi gospodarski subjekti, ki konkurirajo podjetju, ki je zahtevalo dostop do zadevnega proizvoda?
3. Ali je treba člen 102 PDEU v okviru zlorabe, ki obsega zavrnitev dostopa do domnevno nepogrešljivega proizvoda ali storitve, razlagati tako, da je treba neobstoj proizvoda ali storitve v trenutku, v katerem je podana zahteva po dobavi zadevnega proizvoda ali zagotavljanju zadevne storitve, šteti za objektivno utemeljitev take zavrnitve, oziroma vsaj tako, da mora organ, pristojen za konkurenco, na podlagi objektivnih meril opraviti analizo časa, ki ga prevladujoče podjetje potrebuje za razvoj proizvoda ali storitve, do katerega se zahteva dostop, ali pa da je mogoče prevladujočemu podjetju glede na posebno odgovornost, ki jo ima na trgu, naložiti, naj subjekt, ki tak dostop zahteva, obvesti o času, ki ga potrebuje za razvoj proizvoda?
4. Ali je treba člen 102 PDEU razlagati tako, da je mogoče prevladujočemu podjetju, ki ima nadzor nad digitalno platformo, naložiti, naj svoje proizvode spremeni ali razvije nove proizvode, da bi vsem, ki to zahtevajo, omogočilo dostop do teh proizvodov? Ali mora prevladujoče podjetje v tem primeru upoštevati splošne potrebe trga ali potrebe posameznega podjetja, ki zahteva dostop do domnevno nepogrešljive posredniške storitve, ali pa mora glede na posebno odgovornost, ki jo pridobi na trgu, določiti objektivna merila za obravnavo zahtev, ki jih prejme, in za razvrstitev teh zahtev po prednostnem vrstnem redu?
5. Ali je treba člen 102 PDEU v okviru zlorabe, ki obsega zavrnitev dostopa do domnevno nepogrešljivega proizvoda ali storitve, razlagati tako, da mora organ, pristojen za konkurenco, predhodno opredeliti in določiti upoštevni podrejeni trg, in na katerega se nanaša zloraba, ali pa je lahko ta trg zgolj potencialen?“

Dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 25 Družba ENEL X Italia meni, da predlog za sprejetje predhodne odločbe ni dopusten, ker odgovor Sodišča na postavljena vprašanja ni potreben za rešitev spora o glavni stvari. Predložitveno sodišče naj bi namreč že oblikovalo mnenje o usmeritvi, ki ji namerava slediti, in naj Sodišča ne bi prosilo, naj odpravi dvom o razlagi člena 102 PDEU, temveč naj sprejme odločbo, s katero bo to mnenje potrjeno in bi se lahko uporabilo kot referenca v prihodnjih postopkih, v katerih se postavljajo enaka vprašanja, kot so postavljena v postopku v glavni stvari.

- 26 V skladu z ustaljeno sodno prakso v okviru sodelovanja med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, uvedenega s členom 267 PDEU, je le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in ki mora prevzeti odgovornost za sodno odločbo, ki bo izdana, pristojno, da ob upoštevanju posebnosti zadeve presodi potrebo po predhodni odločbi, da bi lahko izdalo sodbo, in tudi upoštevnost vprašanj, ki jih postavi Sodišču. Zato je Sodišče, kadar se predložena vprašanja nanašajo na razlago prava Unije, načeloma dolžno odločiti (sodba z dne 4. oktobra 2024, Bezirkshauptmannschaft Landeck (Poskus dostopa do osebnih podatkov, shranjenih v mobilnem telefonu), C-548/21, EU:C:2024:830, točka 46 in navedena sodna praksa).
- 27 Iz tega izhaja, da za vprašanje za predhodno odločanje v zvezi s pravom Unije velja domneva upoštevnosti. Sodišče lahko odločanje o takšnem odločanju zavrne le, če je očitno, da zahtevana razlaga ali zahtevana presoja veljavnosti pravila prava Unije nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, če je problem hipotetičen ali če Sodišče nima na voljo pravnih in dejanskih elementov, da bi lahko na postavljeno vprašanje dalo koristne odgovore (sodba z dne 4. oktobra 2024, Bezirkshauptmannschaft Landeck (Poskus dostopa do osebnih podatkov, shranjenih v mobilnem telefonu), C-548/21, EU:C:2024:830, točka 47 in navedena sodna praksa).
- 28 V obravnavanem primeru je iz predložitvene odločbe razvidno, prvič, da se spor o glavni stvari nanaša na uporabo člena 102 PDEU, ker družba Google ni ugodila zahtevi, ki jo je nanjo naslovilo tretje podjetje, da bi se omogočila interoperabilnost aplikacije, ki jo je to podjetje razvilo, z digitalno platformo, ki jo je razvila družba Google, in drugič, da se predložitveno sodišče sprašuje o razlagi člena 102 PDEU v primeru take zavrnitve. Vprašanja tega sodišča se v bistvu natančneje nanašajo, najprej, na pojem „nepogrešljivosti“ dostopa do proizvoda ali storitve, ki je predmet zavrnitve dobave, nato na vprašanje učinkov ravnanja, ki se očita podjetju s prevladujočim položajem, nato na pojem „objektivna utemeljitev“ in morebitne obveznosti tega podjetja ter, nazadnje, na opredelitev trga, na katerem bi lahko nastali protikonkurenčni učinki.
- 29 Poleg tega so v predložitveni odločbi navedeni jasni razlogi, zaradi katerih se je predložitveno sodišče spraševalo o razlagi člena 102 PDEU in zaradi katerih je menilo, da je treba Sodišču postaviti vprašanja za predhodno odločanje.
- 30 V teh okoliščinah ni očitno, da zahtevana razlaga člena 102 PDEU nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari ali da je izpostavljeni problem hipotetičen.
- 31 Poleg tega je treba poudariti – kot je v bistvu opozorjeno v točki 18 Priporočil nacionalnim sodiščem v zvezi z začetkom postopka predhodnega odločanja (UL C, C/2024/6008), katere besedilo je v zvezi s tem enako besedilu točke 18 priporočil, objavljenih leta 2019 (UL 2019, C 380, str. 1) – da to, da je predložitveno sodišče podalo nekatere preudarke v zvezi z odgovori, ki jih je treba dati na postavljena vprašanja, ne omaje dopustnosti teh vprašanj.
- 32 Zato je predlog za sprejetje predhodne odločbe dopusten.

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 33 V skladu z ustaljeno sodno prakso je v okviru sodelovanja med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, uvedenim s členom 267 PDEU, naloga Sodišča dati nacionalnemu sodišču koristen odgovor, ki mu omogoča rešitev spora, o katerem odloča. S tega vidika mora Sodišče po potrebi preoblikovati vprašanja, ki so mu bila predložena. V zvezi s tem mora Sodišče iz vseh elementov, ki jih je predložilo nacionalno sodišče, in zlasti iz obrazložitve predložitvene odločbe razbrati elemente prava Unije, ki jih je treba razložiti ob upoštevanju predmeta spora (sodba z dne 30. aprila 2024, M. N. (EncroChat), C-670/22, EU:C:2024:372, točka 78 in navedena sodna praksa).
- 34 V obravnavanem primeru, kot je razvidno iz predloga za sprejetje predhodne odločbe, predložitveno sodišče izhaja iz premise, da je sistem Android Auto infrastruktura v digitalnem sektorju in da je imela družba Google na dan, ko se je izvajalo ravnanje, ki se očita tožečim strankam iz postopka v glavni stvari in ki je pomenilo zavrnitev omogočanja interoperabilnosti aplikacije, ki jo je razvilo tretje podjetje, s sistemom Android Auto, prevladujoč položaj na trgu, na katerega se uvršča sistem Android Auto. V zvezi s tem je treba opozoriti, da je v okviru postopka iz člena 267 PDEU, ki temelji na jasni ločitvi nalog med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, nacionalno sodišče edino pristojno za ugotavljanje in presojo dejanskega stanja spora o glavni stvari ter za razlago in uporabo nacionalnega prava (sodba z dne 18. aprila 2024, Heureka Group (Spletne storitve primerjave cen), C-605/21, EU:C:2024:324, točka 66 in navedena sodna praksa).
- 35 Iz tega vprašanja je razvidno tudi, da se predložitveno sodišče sprašuje, ali glede na posebne značilnosti delovanja digitalnih trgov, na katere se nanaša položaj, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, in ob upoštevanju funkcije digitalne platforme, kot je sistem Android Auto, ni upravičeno izključiti ali vsaj prožno razlagati pogojev, določenih zlasti v sodbi z dne 26. novembra 1998, Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569), za uporabo člena 102 PDEU za ravnanje, ki je zavrnitev podjetja s prevladujočim položajem, ki je razvilo digitalno platformo, da na zahtevo tretjega podjetja temu omogoči dostop do te platforme z zagotavljanjem njene interoperabilnosti z aplikacijo, ki jo je razvilo to tretje podjetje, in sicer v bistvu z zavrnitvijo zagotovitve interoperabilnosti navedene platforme s to aplikacijo.
- 36 Tako je treba šteti, da predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 102 PDEU razlagati tako, da kadar podjetje s prevladujočim položajem, ki je razvilo digitalno platformo, zavrne zahtevo tretjega podjetja po zagotovitvi interoperabilnosti te platforme z aplikacijo, ki jo je razvilo to tretje podjetje, lahko to pomeni zlorabo prevladujočega položaja, čeprav navedena platforma ni nepogrešljiva za komercialno uporabo navedene aplikacije na prodajnem trgu, lahko pa povzroči, da je ista aplikacija za potrošnike privlačnejša.
- 37 V zvezi s tem je treba spomniti, da je v skladu s členom 102 PDEU prepovedana vsaka zloraba prevladujočega položaja enega ali več podjetij na notranjem trgu ali njegovem znatnem delu, če bi lahko prizadela trgovino med državami članicami. Cilj tega člena je preprečiti ogrožanje konkurence v škodo splošnega interesa, posameznih podjetij in potrošnikov tako, da se sankcionirajo ravnanja podjetij s prevladujočim položajem, ki omejujejo konkurenco na podlagi učinkovitosti in lahko tako potrošnikom povzročajo neposredno škodo ali ki preprečujejo ali izkrivljajo to konkurenco in jim lahko tako povzročajo posredno škodo (sodba z dne 10. septembra 2024, Google in Alphabet/Komisija (Google Shopping), C-48/22 P, EU:C:2024:726, točka 87 in navedena sodna praksa).

- 38 Za taka ravnanja gre pri ravnanjih, s katerimi se na trgu, na katerem je konkurenca že oslABLJENA prav zaradi prisotnosti enega ali več podjetij s prevladujočim položajem, z uporabo drugačnih sredstev od tistih, ki so značilna za konkurenco med podjetji na podlagi učinkovitosti, ovira ohranjanje obstoječe konkurence na trgu ali razvoj te konkurence (sodba z dne 10. septembra 2024, Google in Alphabet/Komisija (Google Shopping), C-48/22 P, EU:C:2024:726, točka 88 in navedena sodna praksa).
- 39 V zvezi s praksami, ki zajemajo zavrnitev dostopa do infrastrukture, ki jo je podjetje s prevladujočim položajem razvilo za potrebe svojih dejavnosti in ki jo ima v lasti, iz sodne prakse Sodišča izhaja, da taka zavrnitev lahko pomeni zlorabo prevladujočega položaja, ne le, če je bila ta zavrnitev taka, da bi odpravila vsakršno konkurenco na zadevnem trgu s strani prosilca za dostop in je ni mogoče objektivno utemeljiti, temveč tudi, če je bila infrastruktura sama po sebi nepogrešljiva za opravljanje njegove dejavnosti, tako da ne bi obstajal noben dejanski ali potencialni nadomestek za to infrastrukturo (glej v tem smislu sodbi z dne 26. novembra 1998, Bronner, C-7/97, EU:C:1998:569, točka 41, in z dne 10. septembra 2024, Google in Alphabet/Komisija (Google Shopping), C-48/22 P, EU:C:2024:726, točka 89 in navedena sodna praksa).
- 40 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je bila naložitev teh pogojev v točki 41 sodbe z dne 26. novembra 1998, Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569), utemeljena z okoliščinami te zadeve, ki niso vključevale nobenega drugega ravnanja razen zavrnitve podjetja s prevladujočim položajem, da konkurentu omogoči dostop do infrastrukture, ki jo je razvilo zaradi lastne dejavnosti (sodbi z dne 25. marca 2021, Deutsche Telekom/Komisija, C-152/19 P, EU:C:2021:238, točka 45, in z dne 10. septembra 2024, Google in Alphabet/Komisija (Google Shopping), C-48/22 P, EU:C:2024:726, točka 90 in navedena).
- 41 Posledica ugotovitve, da je podjetje s prevladujočim položajem zlorabljal svoj položaj s tem, da je zavrnilo sklenitev pogodbe s konkurentom, je namreč to, da je to podjetje prisiljeno skleniti pogodbo s tem konkurentom. Taka obveznost pa še posebej posega v svobodo sklepanja pogodb in lastninsko pravico podjetja s prevladujočim položajem, saj podjetje, tudi če ima prevladujoč položaj, načeloma lahko zavrne sklepanje pogodb in uporabo infrastrukture, ki jo je razvilo za lastne potrebe (sodbi z dne 25. marca 2021, Deutsche Telekom/Komisija, C-152/19 P, EU:C:2021:238, točka 46, in z dne 10. septembra 2024, Google in Alphabet/Komisija (Google Shopping), C-48/22 P, EU:C:2024:726, točka 91).
- 42 Poleg tega, čeprav kratkoročno obsodba podjetja za zlorabo prevladujočega položaja, ki jo je storilo z zavrnitvijo sklenitve pogodbe s konkurentom, spodbuja konkurenco, pa je na dolgi rok ugodno za razvoj konkurence in v interesu potrošnikov, da se družbi omogoči, da infrastrukturo, ki jo je razvila zaradi svoje dejavnosti, pridržijo za lastno uporabo. Če bi se namreč dostop do proizvodne, nabavne ali distribucijske infrastrukture dovolil prelahko, konkurenti ne bi bili spodbujeni, da razvijejo konkurenčno infrastrukturo. Poleg tega bi bilo podjetje s prevladujočim položajem manj pripravljeno vlagati v učinkovito infrastrukturo, če bi bilo lahko zgolj na zahtevo konkurentov prisiljeno z njimi deliti dobiček iz svojih naložb (glej v tem smislu sodbi z dne 25. marca 2021, Deutsche Telekom/Komisija (C-152/19 P, EU:C:2021:238, točka 47, in z dne 25. marca 2021, Slovak Telekom/Komisija (C-165/19 P, EU:C:2021:239, točka 47).

- 43 Zato je zlasti nujnost ohranitve spodbujanja podjetij s prevladujočim položajem, da vlagajo v razvoj kakovostnih proizvodov ali storitev v interesu potrošnikov, tista, ki – kot je generalna pravobranilka v bistvu poudarila v točki 30 sklepnih predlogov – upravičuje uporabo pogojev, navedenih v točki 39 te sodbe, če je podjetje s prevladujočim položajem razvilo infrastrukturo zaradi svojih dejavnosti in je imetnik te infrastrukture.
- 44 Kot pa je generalna pravobranilka navedla v točki 35 sklepnih predlogov, kadar podjetje s prevladujočim položajem infrastrukture ni razvilo zgolj zaradi svojih dejavnosti, ampak za to, da bi tretjim podjetjem omogočilo uporabo te infrastrukture, se pogoj, ki ga je Sodišče določilo v točki 41 sodbe z dne 26. novembra 1998, Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569), v zvezi z nepogrešljivostjo navedene infrastrukture za opravljanje dejavnosti povpraševalca po dostopu, ne uporablja v smislu, da ne obstaja noben dejanski ali potencialni nadomestek za to isto infrastrukturo.
- 45 V takem primeru namreč niti ohranitev svobode sklepanja pogodb in lastninske pravice podjetja s prevladujočim položajem, niti nujnost ohranitve spodbujanja tega podjetja v vlaganje v razvoj kakovostnih proizvodov ali storitev ne upravičujeta omejitve opredelitve zavrnitve dostopa tretjemu podjetju do zadevne infrastrukture kot zlorabe v smislu člena 102 PDEU na primere, v katerih zaradi te zavrnitve to podjetje ne more opravljati svoje dejavnosti z razvojem uspešne ponudbe na sosednjem trgu.
- 46 V zvezi s tem zadostuje poudariti, da čeprav stroškov razvoja take infrastrukture podjetje s prevladujočim položajem ni prevzelo zgolj zaradi svojih dejavnosti, ampak z vidika, da lahko to infrastrukturo uporabljajo tretja podjetja, dejstvo, da se od podjetja s prevladujočim položajem zahteva, naj tretjemu podjetju omogoči dostop do navedene infrastrukture, bistveno ne spremeni poslovnega modela, na katerem temelji njen razvoj.
- 47 Iz tega sledi, da je treba za ugotovitev, ali se pogoji, ki jih je Sodišče določilo v točki 41 sodbe z dne 26. novembra 1998, Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569), uporabljajo za zadevo, ki se nanaša na zavrnitev dostopa do infrastrukture, ugotoviti, ali je podjetje s prevladujočim položajem to infrastrukturo razvilo zgolj zaradi svoje dejavnosti in je v njegovi lasti, ali pa je bila, nasprotno, navedena infrastruktura razvita, da bi se tretjim podjetjem omogočila njena uporaba, kar potrjuje okoliščina, da je to podjetje s prevladujočim položajem že odobrilo tak dostop takšnim podjetjem.
- 48 V obravnavanem primeru je iz predložitvene odločbe razvidno, da je dostop tretjih podjetij do sistema Android Auto odobrila družba Google, zaradi česar je ta digitalna platforma postala združljiva za kategorije aplikacij ali celo za posebne aplikacije, ki so jih razvila ta tretja podjetja. Ni pa mogoče šteti, da je bila digitalna platforma, katere namen je omogočiti, da se v informacijsko-razvedrilnem sistemu motornih vozil uporabljajo aplikacije, ki so jih razvile zlasti tretje osebe in so bile prenesene na mobilne naprave uporabnikov, ustvarjena zgolj za potrebe tega podjetja s prevladujočim položajem.
- 49 Tako se zdi – kar mora preveriti predložitveno sodišče – da družba Google sistema Android Auto ni razvila zgolj zaradi svoje dejavnosti, saj je dostop do te digitalne platforme odprt za tretja podjetja, tako da pogoja, ki ga je Sodišče določilo v točki 41 sodbe z dne 26. novembra 1998, Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569), ki se nanaša na nepogrešljivost za dejavnosti povpraševalca za dostop, ni mogoče uporabiti za preizkus, ali to, da podjetje, ki je razvilo digitalno platformo, tretjemu podjetju, ki je razvilo aplikacijo, ne dovoli dostopa do te platforme z zagotavljanjem interoperabilnosti te platforme s to aplikacijo, pomeni zlorabo prevladujočega položaja v smislu člena 102 PDEU.

- 50 Iz tega sledi, da ta zavrnitev lahko pomeni zlorabo prevladujočega položaja, čeprav navedena digitalna platforma ni nepogrešljiva za komercialno uporabo zadevne aplikacije na prodajnem trgu, ker naj ne bi bilo nobenega dejanskega ali potencialnega substituta za njeno uporabo prek te platforme.
- 51 V takem primeru je treba namreč, kot je generalna pravobranilka v bistvu navedla v točkah 46 in 48 sklepnih predlogov, ob upoštevanju sodne prakse, navedene v točkah 38 in 39 iste sodbe, ugotoviti, ali zavrnitev podjetja s prevladujočim položajem, ki je imetnik zadevne digitalne platforme, da bi tretjemu podjetju, ki je razvilo aplikacijo, omogočilo dostop do te platforme z zagotovitvijo interoperabilnosti te platforme s to aplikacijo, dejansko ali potencialno vpliva na izključitev, oviranje ali zavlačevanje razvoja na trgu proizvoda ali storitve, ki vsaj potencialno konkurira proizvodu ali storitvi, ki jo zagotavlja ali bi jo lahko zagotavljalo podjetje v prevladujočem položaju, in pomeni ravnanje, ki omejuje konkurenco na podlagi dejanskega stanja in s tem lahko povzroči škodo potrošnikom.
- 52 Glede na vse zgornje preudarke je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 102 PDEU razlagati tako, da kadar podjetje s prevladujočim položajem, ki je razvilo digitalno platformo, zavrne zahtevo tretjega podjetja po zagotovitvi interoperabilnosti te platforme z aplikacijo, ki jo je razvilo to tretje podjetje, lahko to pomeni zlorabo prevladujočega položaja, čeprav navedena platforma ni nepogrešljiva za komercialno uporabo navedene aplikacije na prodajnem trgu, lahko pa povzroči, da je ista aplikacija za potrošnike privlačnejša, če te platforme podjetje s prevladujočim položajem ni razvilo zgolj zaradi svoje dejavnosti.

Drugo vprašanje

- 53 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 102 PDEU razlagati tako, da dejstvo, da tako podjetje, ki je razvilo aplikacijo in je od podjetja s prevladujočim položajem zahtevalo, naj zagotovi interoperabilnost te aplikacije z digitalno platformo, katere imetnik je zadnjenavedeno podjetje, kot tudi konkurenti prvega podjetja, ki so ostali dejavni na trgu, na katerega spada ta aplikacija, in so razvili svoj položaj na tem trgu, čeprav niso imeli koristi od take interoperabilnosti, samo po sebi kaže na to, da zavrnitev podjetja s prevladujočim položajem, da ugoditi tej zahtevi, ne more imeti protikonkurenčnih učinkov.
- 54 V zvezi s tem je treba za to, da bi se lahko v danem primeru štelo, da je treba ravnanje opredeliti kot „zlorabo prevladujočega položaja“ v smislu člena 102 PDEU, praviloma dokazati, da to ravnanje zaradi uporabe drugačnih sredstev od tistih, ki so značilna za konkurenco med podjetji na podlagi učinkovitosti, ustvarja dejanski ali potencialni učinek omejevanja te konkurence s tem, da enako učinkovita konkurenčna podjetja izključuje z zadevnega trga ali trgov ali da preprečuje njihov razvoj na teh trgih, pri čemer so zadnjenavedeni lahko tako trgi, na katerih obstaja prevladujoči položaj, kot tudi povezani ali sosednji trgi, na katerih ima navedeno ravnanje lahko dejanske ali potencialne učinke (sodba z dne 10. septembra 2024, Google in Alphabet/Komisija (Google Shopping), C-48/22 P, EU:C:2024:726, točka 165 in navedena sodna praksa).
- 55 Za opredelitev ravnanja podjetja s prevladujočim položajem kot zlorabe ni treba dokazati, da je bil dosežen rezultat ravnanja takega podjetja, katerega namen je bilo izrinjenje konkurentov z zadevnega trga, in torej ni treba dokazati učinka konkretnega izrinjenja s trga. Namen člena 102 PDEU je sankcionirati to, da eno ali več podjetij zlorablja prevladujoči položaj na notranjem trgu ali njegovem znatnem delu, ne glede na uspešnost te zlorabe (glej v tem smislu sodbo z dne 12. maja 2022, Servizio Elettrico Nazionale in drugi, C-377/20, EU:C:2022:379, točka 53 in navedena sodna praksa).

- 56 Zato lahko organ, pristojen za konkurenco, ugotovi kršitev člena 102 PDEU s tem, da dokaže, da je v obdobju, v katerem se je zadevno ravnanje izvajalo, v okoliščinah obravnavane zadeve to lahko omejevalo konkurenco na podlagi učinkovitosti, čeprav ni imelo učinka (sodba z dne 19. januarja 2023, Unilever Italia Mkt. Operations, C-680/20, EU:C:2023:33, točka 41).
- 57 Vendar mora ta dokaz načeloma temeljiti na otipljivih dokazih, ki dokazujejo – in presegajo zgolj hipotezo – da ima zadevna praksa dejansko lahko take učinke, pri čemer mora biti obstoj dvoma v zvezi s tem v korist podjetja, ki tako prakso uporablja (sodba z dne 19. januarja 2023, Unilever Italia Mkt. Operations, C-680/20, EU:C:2023:33, točka 42 in navedena sodna praksa).
- 58 Ohranitev iste stopnje konkurence na zadevnem trgu ali celo razvoj konkurence na tem trgu namreč ne pomeni nujno, da zadevno ravnanje ne more imeti protikonkurenčnih učinkov, saj je lahko tak neobstoj učinkov posledica drugih vzrokov in je med drugim posledica sprememb, do katerih je prišlo na upoštevnem trgu po začetku navedenega ravnanja, ali nezmožnosti podjetja s prevladujočim položajem, da dokonča strategijo, ki je podlaga za tako ravnanje (sodba z dne 12. maja 2022, Servizio Elettrico Nazionale in drugi, C-377/20, EU:C:2022:379, točka 54). Natančneje, po eni strani to, da zadevno ravnanje pomeni zlorabo, ne more biti odvisno od zmožnosti, ki bi jo imeli konkurenti na zadevnem trgu, da ublažijo take učinke, in po drugi strani ni mogoče izključiti, da bi se lahko konkurenca na tem trgu še bolj razvila, če navedenega ravnanja ne bi bilo.
- 59 V obravnavani zadevi okoliščina, na katero se sklicuje družba Google, da so družba Enel X Italia in njeni konkurenti ohranili svojo prisotnost na trgu, na katerega spada aplikacija JuicePass, ali da so jo celo povečali, sama po sebi ne pomeni, da to, da je družba Google zavrnila dostop do sistema Android Auto, ni moglo povzročiti protikonkurenčnih učinkov. Ta okoliščina, če je dejansko dokazana, kar mora preveriti predložitveno sodišče, je lahko vseeno indic, da ravnanje družbe Google iz postopka v glavni stvari ni moglo povzročiti zatrjevanih učinkov izrivanja.
- 60 V zvezi s tem so lahko v zvezi z aplikacijo, povezano s storitvami polnjenja motornih vozil, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, upoštevní zlasti morebitni elementi, predloženi kot dokaz interesa, ki bi ga lahko imela aplikacija, kot je JuicePass, ki je vključevala zlasti funkcije, opisane v točki 9 te sodbe, za uporabnike električnih motornih vozil, in to kljub dejstvu, da te aplikacije ni bilo mogoče uporabiti v informacijsko-razvedrilnem sistemu teh vozil prek sistema Android Auto.
- 61 Glede na vse zgornje preudarke je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 102 PDEU razlagati tako, da dejstvo, da tako podjetje, ki je razvilo aplikacijo in je od podjetja s prevladujočim položajem zahtevalo, naj zagotovi interoperabilnost te aplikacije z digitalno platformo, katere imetnik je zadnjenavedeno podjetje, kot tudi konkurenti prvega podjetja, ki so ostali dejavni na trgu, na katerega spada ta aplikacija, in so razvili svoj položaj na tem trgu, čeprav jim ni bila zagotovljena taka interoperabilnost, samo po sebi ne kaže na to, da zavrnitev podjetja s prevladujočim položajem, da ugodí tej zahtevi, ne more imeti protikonkurenčnih učinkov. Presoditi je treba, ali je to ravnanje prevladujočega podjetja lahko oviralo ohranitev ali razvoj konkurence na zadevnem trgu, ob upoštevanju vseh upoštevnih dejanskih okoliščin.

Tretje in četrto vprašanje

- 62 Najprej, prvič, iz predloga za sprejetje predhodne odločbe je razvidno, da je družba Google prejela zahtevo družbe Enel X Italia, da bi se aplikacija, ki jo je zadnjenavedena razvila, lahko uporabljala prek sistema Android Auto, kar je predpostavljalo, da družba Google razvije predlogo, ki omogoča zagotovitev interoperabilnosti aplikacij, povezanih s storitvami polnjenja električnih motornih

vozil s to platformo. Res je, kot je pojasnilo predložitveno sodišče, da je družba Google pozneje razvila predlogo za oblikovanje poskusnih različic aplikacij za polnjenje električnih motornih vozil za uporabo na sistemu Android Auto, in sicer po vložitvi prijave pri AGCM, vendar pred sprejetjem odločbe tega organa. Vendar predloga za kategorijo aplikacij, povezanih s storitvami polnjenja takih vozil, na datum zahteve, naslovljene na družbo Google, ni obstajala.

- 63 Zato se dvomi predložitvenega sodišča, zaradi katerih je postavilo tretje in četrto vprašanje, nanašajo na vpliv – zaradi opredelitve zadevnega ravnanja kot zlorabe prevladujočega položaja v smislu člena 102 PDEU – neobstoja predloge za kategorijo aplikacij, povezanih s storitvami polnjenja električnih motornih vozil, ki omogoča interoperabilnosti teh aplikacij s sistemom Android Auto, na dan zahteve za ta dostop, in na morebitno obveznost razvoja take predloge.
- 64 Drugič, poudariti je treba, da predložitveno sodišče z zadnjim delom četrtega vprašanja v bistvu sprašuje, ali je treba člen 102 PDEU razlagati tako, da če mora podjetje s prevladujočim položajem razviti predlogo za kategorijo aplikacij, da bi omogočilo dostop do digitalne platforme, katere imetnik je, ki jo zahteva tretje podjetje, tako da zagotovi interoperabilnost med zadevnimi aplikacijami in to platformo, in ob upoštevanju posebne odgovornosti, ki jo ima to podjetje s prevladujočim položajem na trgu, mora to podjetje zaradi večkratnih prošenj za dostop tretjih podjetij določiti objektivna merila za preučitev teh prošenj in njihovo razvrstitev po prednostnem vrstnem redu.
- 65 Vendar niti iz predloga za sprejetje predhodne odločbe niti iz spisa, ki je na voljo Sodišču, ni razvidno, da bi bile zahteve tretjih podjetij – poleg tega hkrati – naslovljene na družbo Google za razvoj predlog, ki bi omogočale zagotovitev interoperabilnosti sistema Android Auto z aplikacijami, ki so jih razvila ta podjetja.
- 66 Čeprav za vprašanja za predhodno odločanje, ki se nanašajo na pravo Unije, velja domneva upoštevnosti, pa predhodno odločanje ni namenjeno oblikovanju posvetovalnih mnenj o splošnih ali hipotetičnih vprašanjih, temveč je utemeljeno s potrebo po dejanski rešitvi spora (sodba z dne 14. januarja 2021, *The International Protection Appeals Tribunal in drugi*, C-322/19 in C-385/19, EU:C:2021:11, točka 53 in navedena sodna praksa).
- 67 Zato zadnji del četrtega vprašanja v delu, v katerem se dejansko nanaša na pridobitev posvetovalnega mnenja Sodišča, ni dopusten.
- 68 Tretjič, ugotoviti je treba, da se tretje in četrto vprašanje glede njunih drugih vidikov nanašata na objektivne utemeljitve, na katere se lahko sklicuje podjetje s prevladujočim položajem v zvezi z ravnanjem, ki zajema zavrnitev dobave ali razvoja predloge za aplikacije, ki so jih razvila tretja podjetja in ki omogočajo njihovo uporabo prek digitalne platforme, katere imetnik je to podjetje s prevladujočim položajem, za katero lahko velja prepoved iz člena 102 PDEU, ter na dokazno breme, ki ga nosi navedeno podjetje oziroma organ, pristojen za konkurenco.
- 69 V teh okoliščinah je treba šteti, da predložitveno sodišče s tretjim in četrtim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 102 PDEU razlagati tako, da kadar je mogoče ravnanje, s katerim podjetje s prevladujočim položajem zavrne omogočanje interoperabilnosti aplikacije, ki jo je razvilo tretje podjetje, z digitalno platformo, katere imetnik je prevladujoče podjetje, opredeliti kot zlorabo v smislu te določbe, lahko zadnjenavedeno podjetje kot objektivno utemeljitev za svojo zavrnitev navaja neobstoj predloge, ki bi zagotavljala to interoperabilnost na dan, ko je tretje podjetje zahtevalo tak dostop, ali pa se lahko od podjetja s prevladujočim položajem zahteva, da razvije to predlogo. Poleg tega to sodišče sprašuje, ali je

treba v tem drugem primeru člen 102 PDEU razlagati tako, da mora podjetje s prevladujočim položajem na eni strani upoštevati splošne potrebe trga ali potrebe podjetja, ki zahteva enak dostop, in na drugi strani to podjetje obvestiti o času, potrebnem za razvoj navedene predloge, ali pa mora organ, pristojen za konkurenco, na podlagi objektivnih elementov preveriti čas, ki ga podjetje s prevladujočim položajem potrebuje za razvoj take predloge.

- 70 Iz sodne prakse Sodišča glede člena 102 PDEU izhaja, da lahko podjetje s prevladujočim položajem utemelji ravnanja, ki bi lahko bila zajeta s prepovedjo iz tega člena (sodbi z dne 27. marca 2012, *Post Danmark*, C-209/10, EU:C:2012:172, točka 40, in z dne 21. decembra 2023, *European Superleague Company*, C-333/21, EU:C:2023:1011, točka 201 in navedena sodna praksa).
- 71 Tako podjetje lahko za to zlasti dokaže, bodisi da je njegovo ravnanje objektivno potrebno bodisi da je mogoče učinek izključitve, ki ga ima to ravnanje, izničiti ali celo preseči s povečanjem učinkovitosti, ki koristi tudi potrošnikom (sodbi z dne 27. marca 2012, *Post Danmark*, C-209/10, EU:C:2012:172, točka 41, in z dne 21. decembra 2023, *European Superleague Company*, C-333/21, EU:C:2023:1011, točka 202 in navedena sodna praksa).
- 72 Na prvem mestu, predložitveno sodišče sprašuje, ali lahko podjetje s prevladujočim položajem, ki tretjemu podjetju zavrne dostop do digitalne platforme, in če ima lahko ta zavrnitev protikonkurenčne učinke, kot objektivno utemeljitev svoje zavrnitve učinkovito navaja neobstoj modela za kategorijo aplikacij, ki bi omogočal zagotovitev interoperabilnosti med temi aplikacijami in to platformo, na dan, ko je bil ta dostop zahtevan, ali pa se lahko od navedenega podjetja zahteva, da razvije to predlogo, da bi temu tretjemu podjetju omogočilo pridobitev navedenega dostopa.
- 73 Kot je generalna pravobranilka v bistvu navedla v točkah 64 in 65 sklepnih predlogov, je zavrnitev podjetja s prevladujočim položajem, da zagotovi interoperabilnost aplikacije z digitalno platformo, zaradi neobstoja predloge za kategorijo zadevnih aplikacij lahko objektivno utemeljena, kadar bi dodelitev take interoperabilnosti s to predlogo sama po sebi in glede na lastnosti aplikacije, za katero se zahteva interoperabilnost, ogrozila celovitost zadevne platforme ali varnost njene uporabe ali če bi bilo iz drugih tehničnih razlogov nemogoče zagotoviti to interoperabilnost z razvojem navedene predloge.
- 74 Nasprotno pa razen v takih primerih neobstoj predloge za kategorijo zadevnih aplikacij ali težave, povezane z njenim razvojem, s katerimi se lahko srečuje podjetje s prevladujočim položajem, same po sebi ne morejo pomeniti objektivne utemeljitve, da to podjetje zavrne dostop. Vendar je ob upoštevanju vseh upoštevanih okoliščin v zvezi s tem to, da je potrebno, da se za ta razvoj nameni razumno obdobje, in da torej ni mogoče takoj vzpostaviti zahtevane interoperabilnosti, mogoče šteti za objektivno potrebno in sorazmerno, ob hkratnem upoštevanju potreb podjetja, ki zahteva dostop do platforme podjetja s prevladujočim položajem, in težav, s katerimi se je to zadnjenavedeno podjetje srečevalo pri razvoju te predloge.
- 75 V zvezi s tem so upoštevne zlasti stopnja tehničnih težav pri razvoju predloge za kategorijo zadevnih aplikacij, ki omogoča zahtevani dostop, omejitve, povezane z nemogućnostjo, da se v kratkem času pridobijo nekateri viri, zlasti človeški, ki so potrebni za razvoj te predloge glede na potrebe podjetja, ki zahteva ta dostop, ali celo omejitve zunaj podjetja s prevladujočim položajem, ki vplivajo na njegovo sposobnost razvoja te predloge, kot so na primer tiste, ki se nanašajo na veljavni regulativni okvir.

- 76 Vendar, kot je generalna pravobranilka v bistvu navedla v točkah 74 in 75 sklepnih predlogov, lahko razvoj take predloge, ki zagotavlja zahtevano interoperabilnost, za podjetje s prevladujočim položajem pomeni strošek. Vendar člen 102 PDEU ne nasprotuje temu, da to podjetje od podjetja, ki je zaprosilo za interoperabilnost, zahteva ustrezno finančno nadomestilo. Takšno nadomestilo mora biti pravično in sorazmerno, tako da podjetju s prevladujočim položajem omogoča, da glede na dejanske stroške takega razvoja od tega pridobi ustrezen dobiček. Določitev zneska tega nadomestila ne posega v njegovo upoštevanje pri morebitni uporabi drugih pravil prava Unije, ki po potrebi urejajo plačilo podjetja, ki je zahtevalo interoperabilnost, podjetju s prevladujočim položajem za pridobitev končnih uporabnikov za uporabo njegove aplikacije.
- 77 Nazadnje, če podjetje s prevladujočim položajem ne odgovori na zahtevo tretjega podjetja, naj to podjetje s prevladujočim položajem zagotovi interoperabilnost digitalne platforme, katere imetnik je, z aplikacijo, ki jo je razvilo to tretje podjetje, bi to lahko pomenilo indic, da zavrnitev zagotovitve take interoperabilnosti ni objektivno utemeljena.
- 78 Na drugem mestu je treba spomniti, da čeprav dokazno breme obstoja okoliščin, ki pomenijo kršitev člena 102 PDEU, nosijo organi, pristojni za konkurenco, bodisi na ravni Unije ali na nacionalni ravni, pa se mora, kot je bilo opozorjeno v točkah 70 in 71 te sodbe, zadevno podjetje s prevladujočim položajem sklicevati na objektivno utemeljenost ter svoje trditve podpreti z dokazi.
- 79 Ko podjetje s prevladujočim položajem to zahtevo izpolni, mora nato zadevni organ, pristojen za konkurenco, če namerava skleniti, da je prišlo do zlorabe prevladujočega položaja, dokazati, da trditve in dokazi, na katere se sklicuje to podjetje, ne zadoščajo, in da zato navedene utemeljitve ni mogoče sprejeti.
- 80 V zvezi s tem mora v položaju, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, organ, pristojen za konkurenco, zlasti ob upoštevanju razlogov, ki jih podjetje s prevladujočim položajem navedlo tretjemu podjetju, da bi upravičilo zavrnitev omogočanja interoperabilnosti aplikacije, ki jo je razvilo to tretje podjetje, z digitalno platformo, katere imetnik je prevladujoče podjetje, in ob upoštevanju vseh upoštevnihi okoliščin preveriti objektivno nujnost zavrnitve tega podjetja s prevladujočim položajem, da razvije predlogo za kategorijo zadevnih aplikacij, ki omogoča to interoperabilnost, in presoditi sorazmernost te zavrnitve.
- 81 Glede na vse zgornje preudarke je treba na tretje in četrto vprašanje odgovoriti, da je treba člen 102 PDEU razlagati tako, da kadar je mogoče ravnanje, s katerim podjetje s prevladujočim položajem zavrne zagotovitev interoperabilnosti aplikacije, ki jo je razvilo tretje podjetje, z digitalno platformo, katere imetnik je podjetje s prevladujočim položajem, opredeliti kot zlorabo v smislu te določbe, lahko zadnjenavedeno podjetje kot objektivno utemeljitev svoje zavrnitve navaja neobstoj predloge, ki bi zagotavljala zadevno interoperabilnost, na dan, ko je tretje podjetje zaprosilo za tak dostop, kadar bi odobritev take interoperabilnosti s to predlogo sama po sebi in glede na lastnosti aplikacije, za katero se zahteva interoperabilnost, ogrozila celovitost zadevne platforme ali varnost njene uporabe ali kadar iz drugih tehničnih razlogov ne bi bilo mogoče zagotoviti te interoperabilnosti z razvojem navedene predloge. Če ni tako, mora podjetje s prevladujočim položajem razviti tako predlogo v razumnem roku, ki je za to potreben, in po potrebi za ustrezno finančno nadomestilo, ob upoštevanju potreb tretjega podjetja, ki je zahtevalo ta razvoj, dejanskih stroškov razvoja in pravice prevladujočega podjetja, da od tega pridobi primerno korist.

Peto vprašanje

- 82 Predložitveno sodišče s petim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 102 PDEU razlagati tako, da mora organ, pristojen za konkurenco, za presojo obstoja zlorabe v obliki zavrnitve podjetja s prevladujočim položajem, da zagotovi interoperabilnost aplikacije, ki jo je razvilo tretje podjetje, z digitalno platformo, katere imetnik je podjetje s prevladujočim položajem, opredeliti prodajni trg na katerem ima lahko ta zavrnitev protikonkurenčne učinke, tudi če je ta trg le potencialen.
- 83 Opozoriti je treba, da je opredelitev upoštevnega trga v okviru uporabe člena 102 PDEU načeloma predpogoj za presojo morebitnega obstoja prevladujočega položaja zadevnega podjetja (glej v tem smislu sodbo z dne 21. februarja 1973, *Europemballage in Continental Can/Komisija*, 6/72, EU:C:1973:22, točka 32), katere namen je opredeliti obseg, znotraj katerega je treba presojati, ali je podjetje sposobno ravnati pretežno neodvisno od konkurentov, strank in potrošnikov (glej v tem smislu sodbi z dne 9. novembra 1983, *Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Komisija*, 322/81, EU:C:1983:313, točka 37, in z dne 27. junija 2024, *Komisija/Servier in drugi*, C-176/19 P, EU:C:2024:549, točka 381).
- 84 Za presojo, ali zavrnitev, kot je opisana v točki 82 te sodbe, pomeni zlorabo, je treba razlikovati med dvema trgovoma, in sicer, prvič, trgov, na katerega spada digitalna platforma in na katerem ima podjetje, ki je imetnik digitalne platforme, prevladujoč položaj, pri čemer je ta trg običajno nabavni trg, in drugič, trgov, na katerem se aplikacija uporablja za proizvodnjo drugega proizvoda ali zagotavljanje druge storitve podjetja, ki zahteva interoperabilnost te aplikacije s to platformo, in na katerem lahko nastanejo protikonkurenčni učinki ravnanja podjetja s prevladujočim položajem, pri čemer ta trg pomeni sosednji trg, zlasti prodajni.
- 85 V okviru uporabe člena 102 PDEU opredelitev prodajnega trga ne zahteva nujno natančne opredelitve trga proizvodov in geografskega trga. V nekaterih okoliščinah zadostuje, da je mogoče opredeliti potencialni ali celo hipotetični trg (sodba z dne 29. aprila 2004, *IMS Health*, C-418/01, EU:C:2004:257, točka 44). Kadar se zadevni prodajni trg še razvija ali se hitro razvija in zato njegov obseg na dan, ko podjetje s prevladujočim položajem izvaja domnevno zlorabo, ni popolnoma opredeljen, namreč zadostuje, da organ, pristojen za konkurenco, opredeli ta trg, čeprav je le potencialen. Ta organ mora nato ob upoštevanju značilnosti in potencialnega obsega navedenega trga dokazati, da ima lahko to ravnanje protikonkurenčne učinke na istem trgu, tudi če bi na njem obstajala le potencialna konkurenca med proizvodi ali storitvami podjetja s prevladujočim položajem in – v primeru ravnanja, pri katerem to podjetje zavrača interoperabilnost, ki jo zahteva tretje podjetje z digitalno platformo, katere imetnik je podjetje s prevladujočim položajem – proizvodi ali storitvami podjetja, ki zahteva to interoperabilnost.
- 86 Glede na zgornje preudarke je treba člen 102 PDEU razlagati tako, da se organ, pristojen za konkurenco, za presojo obstoja zlorabe v obliki zavrnitve podjetja s prevladujočim položajem, da zagotovi interoperabilnost aplikacije, ki jo je razvilo tretje podjetje, z digitalno platformo, katere imetnik je podjetje s prevladujočim položajem, lahko omeji na opredelitev prodajnega trga, na katerem ima lahko ta zavrnitev protikonkurenčne učinke, tudi če je ta prodajni trg le potencialen, ne da bi se s tako opredelitvijo nujno zahtevala natančna opredelitev zadevnega trga proizvodov in zadevnega geografskega trga.

Stroški

- 87 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

1. Člen 102 PDEU je treba razlagati tako, da kadar podjetje s prevladujočim položajem, ki je razvilo digitalno platformo, zavrne zahtevo tretjega podjetja po zagotovitvi interoperabilnosti te platforme z aplikacijo, ki jo je razvilo to tretje podjetje, lahko to pomeni zlorabo prevladujočega položaja, čeprav navedena platforma ni nepogrešljiva za komercialno uporabo navedene aplikacije na prodajnem trgu, lahko pa povzroči, da je ista aplikacija za potrošnike privlačnejša, če platforme podjetje s prevladujočim položajem ni razvilo zgolj zaradi svoje dejavnosti.
2. Člen 102 PDEU je treba razlagati tako, da dejstvo, da tako podjetje, ki je razvilo aplikacijo in je od podjetja s prevladujočim položajem zahtevalo, naj zagotovi interoperabilnost te aplikacije z digitalno platformo, katere imetnik je zadnjenavedeno podjetje, kot tudi konkurenti prvega podjetja, ki so ostali dejavni na trgu, na katerega spada ta aplikacija, in so razvili svoj položaj na tem trgu, čeprav jim ni bila zagotovljena taka interoperabilnosti, samo po sebi ne kaže na to, da zavrnitev podjetja s prevladujočim položajem, da ugotovi tej zahtevi, ne more imeti protikonkurenčnih učinkov. Presoditi je treba, ali je to ravnanje podjetja s prevladujočim položajem lahko oviralo ohranitev ali razvoj konkurence na zadevnem trgu, ob upoštevanju vseh upoštevnihi dejanskih okoliščin.
3. Člen 102 PDEU je treba razlagati tako, da kadar je mogoče ravnanje, s katerim podjetje s prevladujočim položajem zavrne zagotovitev interoperabilnosti aplikacije, ki jo je razvilo tretje podjetje, z digitalno platformo, katere imetnik je podjetje s prevladujočim položajem, opredeliti kot zlorabo v smislu te določbe, lahko zadnjenavedeno podjetje kot objektivno utemeljitev svoje zavrnitve navaja neobstoj predloge, ki bi zagotavljala zadevno interoperabilnost na dan, ko je tretje podjetje zaprosilo za tak dostop, kadar bi odobritev take interoperabilnosti s to predlogo sama po sebi in glede na lastnosti aplikacije, za katero se zahteva interoperabilnost, ogrozila celovitost zadevne platforme ali varnost njene uporabe ali kadar iz drugih tehničnih razlogov ne bi bilo mogoče zagotoviti te interoperabilnosti z razvojem navedene predloge. Če ni tako, mora podjetje s prevladujočim položajem razviti tako predlogo v razumnem roku, ki je za to potreben, in po potrebi za ustrezno finančno nadomestilo, ob upoštevanju potreb tretjega podjetja, ki je zahtevalo ta razvoj, dejanskih stroškov razvoja in pravice prevladujočega podjetja, da od tega pridobi primerno korist.
4. Člen 102 PDEU je treba razlagati tako, da se organ, pristojen za konkurenco, za presojo obstoja zlorabe v obliki zavrnitve podjetja s prevladujočim položajem, da zagotovi interoperabilnost aplikacije, ki jo je razvilo tretje podjetje, z digitalno platformo, katere imetnik je podjetje s prevladujočim položajem, lahko omeji na opredelitev prodajnega trga, na katerem ima lahko ta zavrnitev protikonkurenčne učinke, tudi če je ta prodajni trg le potencialen, ne da bi se s tako opredelitvijo nujno zahtevala natančna opredelitev zadevnega trga proizvodov in zadevnega geografskega trga.

Podpisi